“In gesprek over existentiële zingeving en levensvragen met jongvolwassenen met psychose-kwetsbaarheid”

Een kwalitatief PhD-onderzoek naar persoonlijke ervaringen van jongvolwassenen met EPA en zorgprofessionals, bijbehorende zorgbehoeften en ruimte voor existentiële zingeving tijdens herstel.

Marlous L.D. de Vries, PhD kandidaat

marlous.devries@ggzingeest.nl

Arjan W. Braam, MD, PhD

Christa W. Anbeek, PhD

Universiteit voor Humanistiek

ggz ingeest samen op eigen wijze

GGZ Rivierduinen

Pro Persona geestelijke gezondheidszorg

Dappere mensen deel 3

Wat was het moment
dat je bedacht dat
de dood aantrekkelijker was
dan het leven
Je zet het me
met rustige stem
overdacht
Als je helemaal zou zijn wie je willen zou
was niet hier maar daar
in de wereld van de slaap
Daar waar gedachten niet bestaan
waar het rustig is, of lijkt
Niemand weet
Niemand die het weet
Maar een leven zonder dromen
is een doelloos bestaan
welke weg kan je nog gaan
Is het dromen van de dood het antwoord
als de dromen van het leven niet bestaan
Het is wellicht niet
iedereen gegeven
in deze wereld te zijn, misschien
is de andere kant wel beter
Als een eeuwige slaap
Niemand weet
Niemand
die het weet

Juni 2022, Marlous de Vries

Inhoud presentatie

- Aanleiding, relevantie en doel onderzoek
- Deelstudies PhD-onderzoek
- Methodologie
- Eerste deelstudie: uitvoering, resultaten, discussie
- Vervolg
- Ruimte voor vragen

C2: …dat je ergens een, een vonkje kunt eh, doen ontstaan bij mensen, dat ze gaan nadenken van goh wat vind ik nou leuk, wat geeft mij energie, wat geeft mij zin.

M: Ja

C2: Ik denk dat dat in de ggz echt van waarde kan zijn.

Aanleiding, relevantie en doel van het onderzoek

Jongvolwassenen met EPA

Ruimte voor zingeving in de ggz

Eerste deelstudie uitgevoerd in 2022, VIP De Braamberg, Pro Persona

2025 publicatie en start PhD

De Vries, M.L.D., Janse, P., Anbeek, C.W. and Braam, A.W. (2025). Existential concerns among young adults with psychotic vulnerability in mental health care: A qualitative study in the Netherlands. BMC Psychiatry, 25:103. DOI: 10.1186/s12888-025-06551-7.

- Meer inzicht in aanwezigheid en aard van existentiële zingevingsthema's onder jongvolwassenen met EPA
- Meer inzicht in persoonlijke ervaringen van de doelgroep en zorgprofessionals
- Hoe in gesprek te gaan over existentiële thema's: handvatten bieden aan zorgprofessionals en onderzoek naar inzet van dialoog, levensvragen en 'peers'
- Meer ruimte en bewustzijn voor existentiële zingevingsprocessen tijdens herstel

Deelstudies PhD-onderzoek

- **How is existential meaning in life relevant to young adults during recovery from serious mental illness in mental healthcare institutions in the Netherlands and how can it be disclosed in their treatment?**

RQ1 Which life questions, existential themes and related care needs are present among young adults with psychotic vulnerability?

RQ2 How can dialogical questions of life be phrased and applied to address existential meaning among young adults with SMI?

RQ3 What are the necessities for and the positive and negative influences in the process of existential meaning making of young adults with SMI in dialogical group settings with peers and care professionals?

RQ4 What is the effect of addressing existential meaning in life in dialogical group settings on the recovery process of young adults with SMI?

Methodologie

Vier deelstudies, sociaal wetenschappelijk kwalitatief onderzoek

RQ1 Semi gestructureerde diepte interviews, literatuuronderzoek, RTA

Jongvolwassenen met psychosekwetsbaarheid

RQ2 Focusgroepen, literatuuronderzoek

Zorgprofessionals, ervaringsdeskundigen, resultaten RQ1

RQ3-4 Collaboratief onderzoek: groepsdialoogsessies, observaties, diepte- en narratieve interviews, photovoice en andere creatieve methoden, literatuuronderzoek, IPA, CCHA

Jongvolwassenen met EPA, zorgprofessionals, ervaringsdeskundigen

Eerste deelstudie

Deelvraag 1

Welke levensvragen, existentiële thema's en bijbehorende zorgbehoeften zijn aanwezig onder jongvolwassenen met psychose-kwetsbaarheid?

‘Zingeving’ in rehabilitatieplan… en dan? Explicitering van mogelijke handvatten voor de invulling van zingevingsthema’s in de behandelcontext van jongvolwassenen in de psychiatrie.

Meer concrete taal voor abstracte thema’s

Positieve Gezondheid

Uitvoering: kwalitatieve data-verzameling en -analyse

- N = 11, 17 – 31 jaar, man : vrouw = 8 : 3, diversiteit hoog
- Open interviews a.d.h.v. topic list
- Anonieme transcripten
- Coderen (inductief / deductief) en data-analyse in Atlas.ti
- Interpretatie van data
- In relatie tot wetenschappelijke literatuur van o.a. Irvin Yalom (vier ultieme zorgen); Christa Anbeek (oervragen); Erik Erikson (model levenscyclus); Christel Park (zingeving); Leamy et al. (CHIME); Hubert (Positieve Gezondheid).

Topic List kwalitatieve interviews

- Introductie
- Vragen ‘wie ben jij?’
- Vragen ‘zingeving’*
- Vragen ‘behandeling’ (algemeen, zingeving, gemist/verbeteringen)
- Open vragen (‘veel mee bezig’, toevoegingen, beleving gesprek)
- Afsluiting

**Grotendeels gebaseerd op ‘oervragen’ uit Berg van de Ziel, Anbeek & Jong (2013).*

Resultaten

C5: Ja, ik hoop gewoon dat ik weer een beetje zin krijg in het leven of zo.

M: Hm, ja

C5: Soort van eh, levensenergie of zo.

C9: ..ik ben al zo jong begonnen met in therapie zitten, dat ik niet per se weet waar ik vandaan kom

Deelstudie 1

1. Welke bestaansvragen en existentiële zingevingsthematieken spelen er onder jongvolwassenen met psychose-kwetsbaarheid in de ggz?

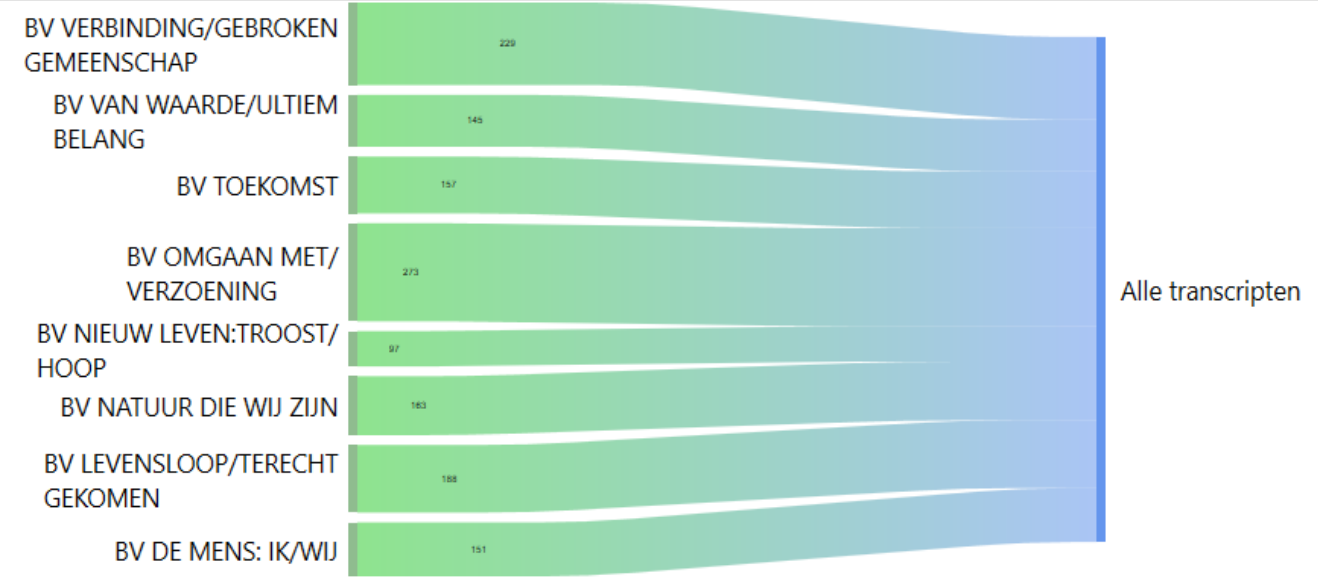

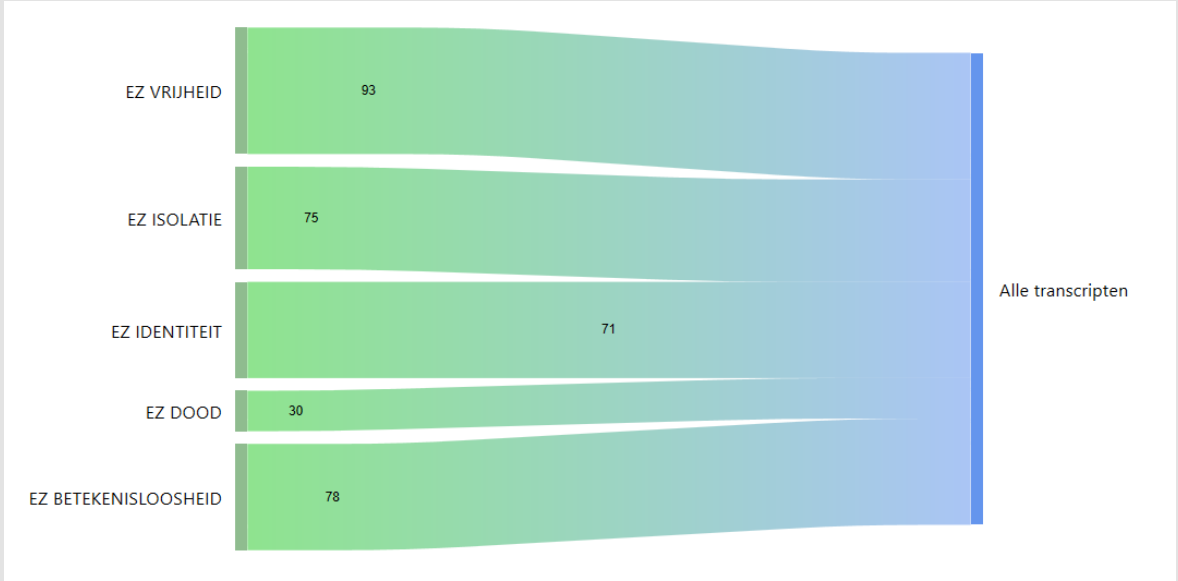

“Als er iets gebeurt in jouw leven waar je niet zomaar invloed op hebt of wat je niet zou willen, hoe ga je daar dan mee om?”

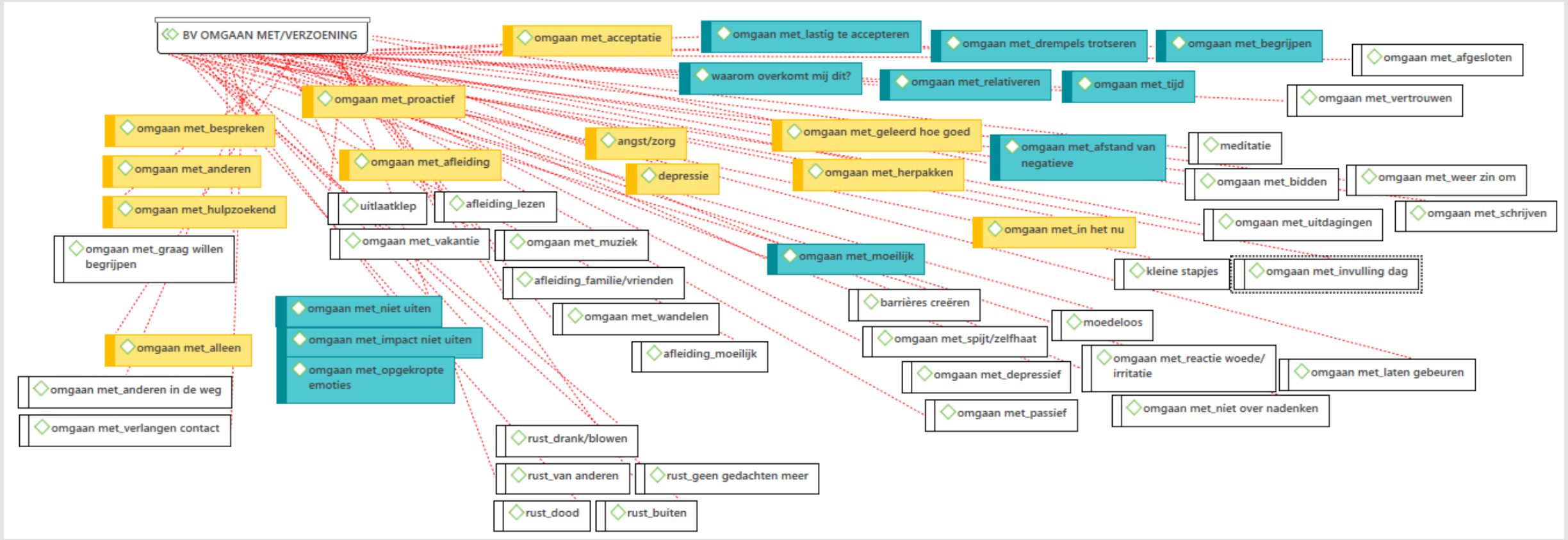

“Vind je verbinding met anderen? Kan je je laten zien? Begrijpen anderen jou? En jij hen?”

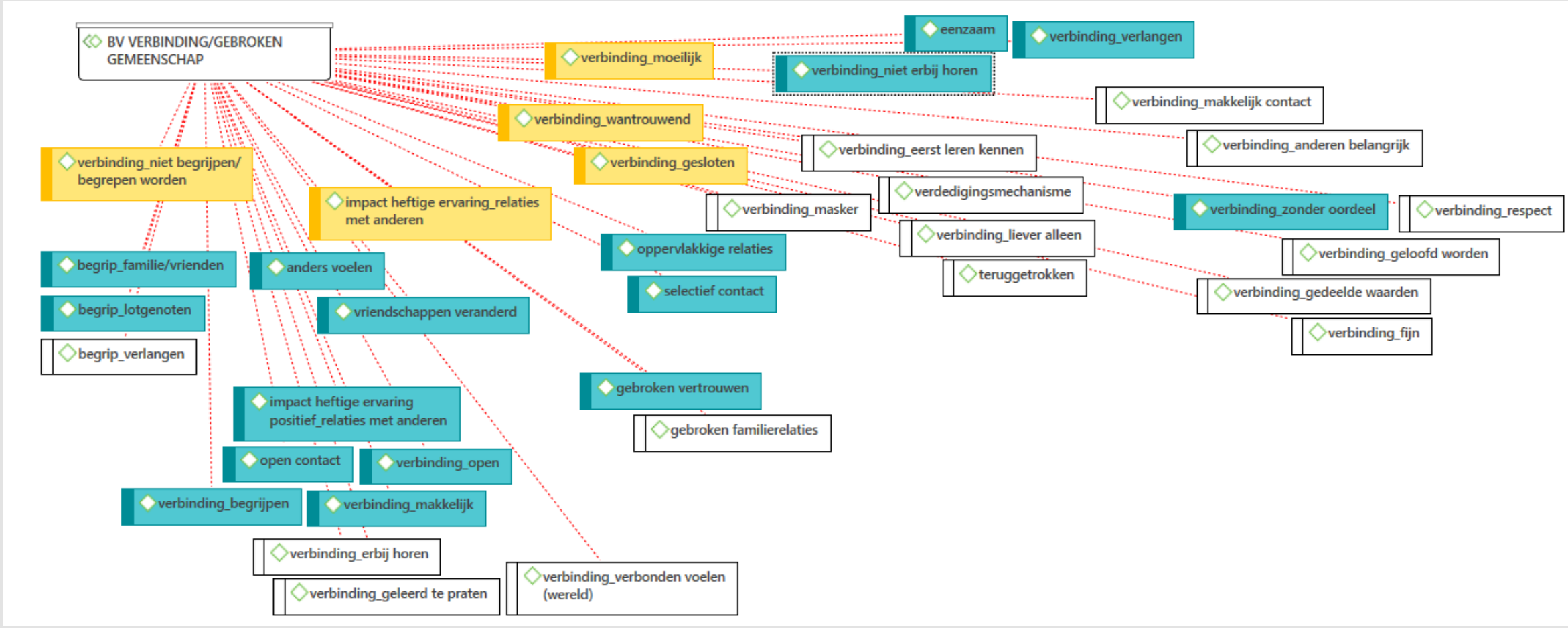

Existentiële zingevingsthema's

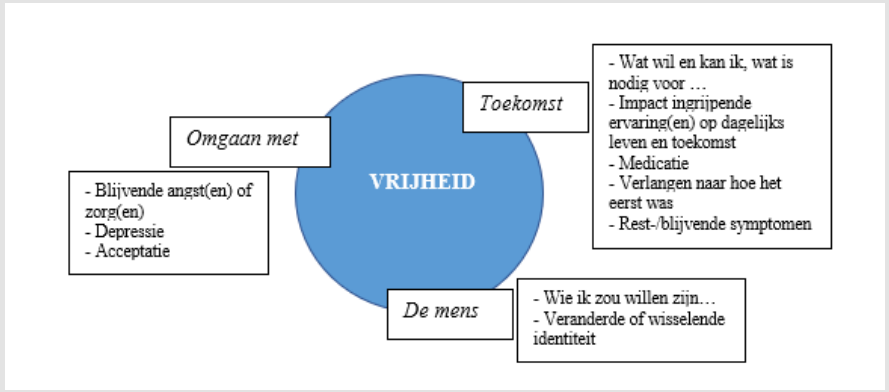

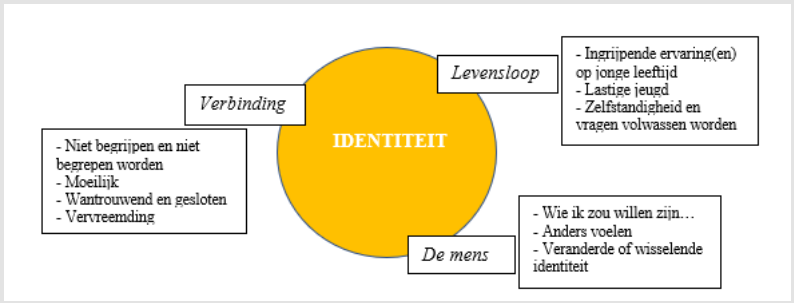

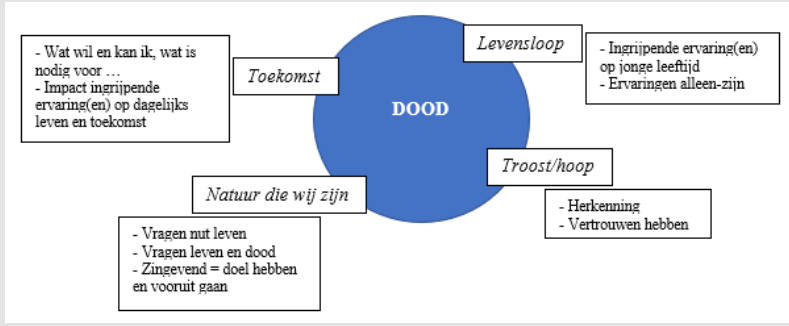

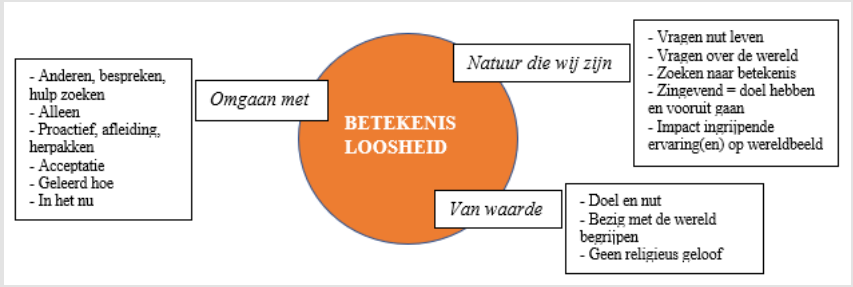

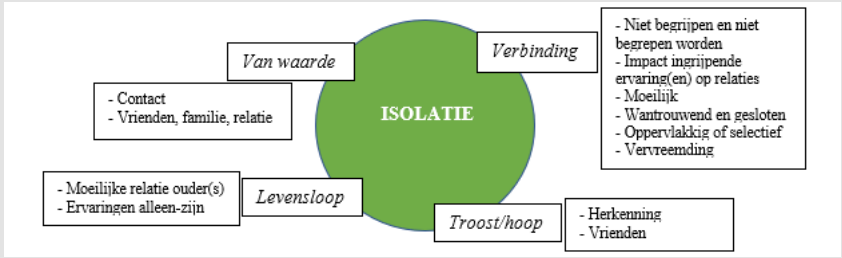

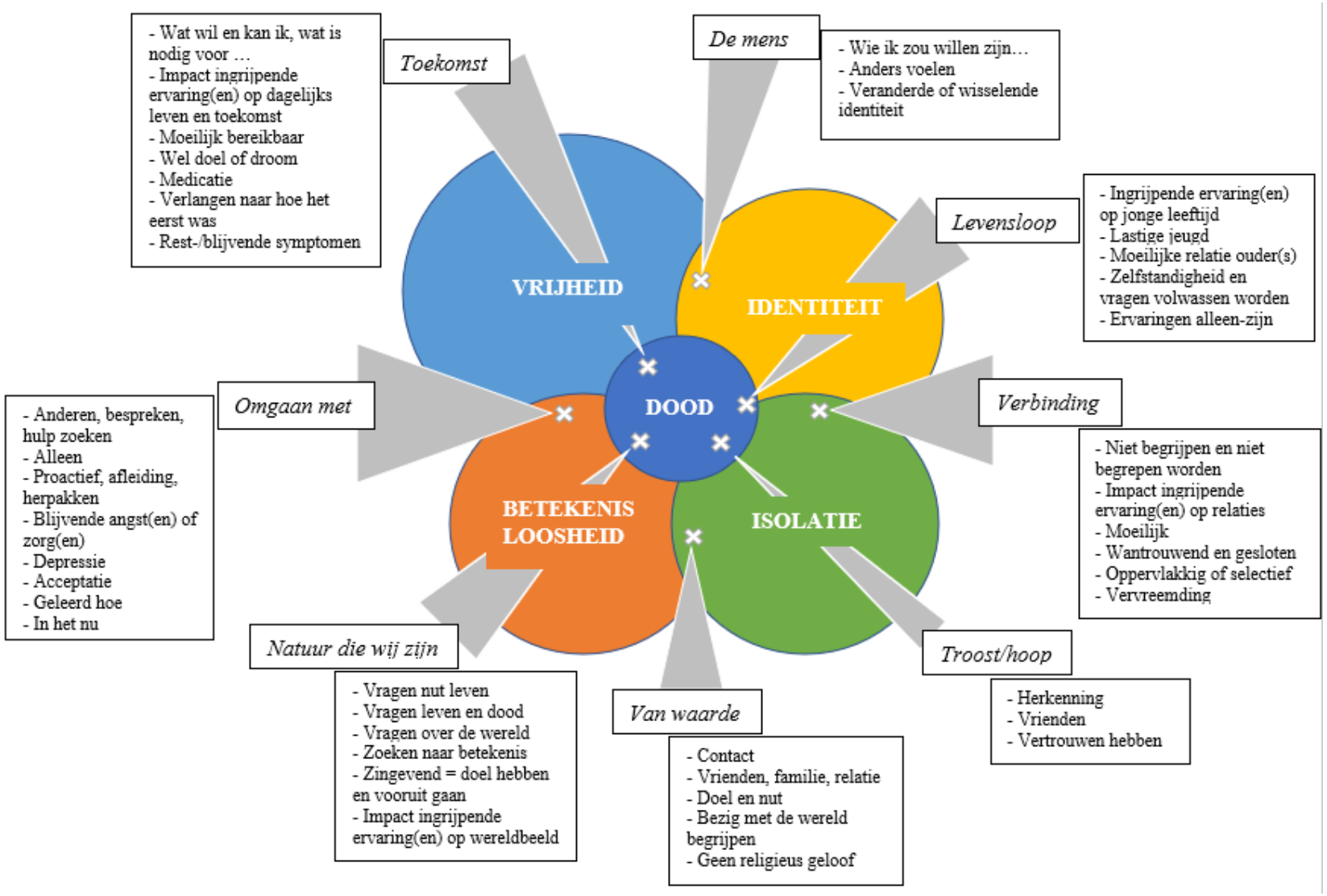

Figuur conclusie (De Vries et al., 2025)

1. *Kan je iets vertellen over wie je bent? Kan je iets zeggen over je karakter?*
2. *Wat is voor jou heel belangrijk? Wat is echt van waarde?*
3. *Iedereen heeft een levensloop en jij bent nu … jaar oud, kan je iets vertellen over hoe je leven tot nu toe is gelopen?*
4. *Als er iets gebeurt in jouw leven waar je niet zomaar invloed op hebt of waarvan je niet zou willen dat het gebeurde, hoe ga je daar dan mee om?*
5. *Vind je ergens troost of hoop als er iets moeilijke gebeurt?*
6. *Kan je verbinding vinden met anderen? Heb je het gevoel dat anderen jou begrijpen? En andersom? Kan je je laten zien?*
7. *Heb je een beeld of een droom of doel voor de toekomst? Zo ja, heb je het gevoel dat je weet hoe je daar zou moeten komen?*
8. *Als je denkbeeldig helemaal zou kunnen zijn wie je zou willen zijn, wat zou daar dan voor nodig zijn?*
9. *Speelt geloof of spiritualiteit in brede zin een rol in jouw leven?*
10. *Is er iets waar je je veel mee bezig houdt of waar je vaak over nadenkt?*

**Elke vraag is een startvraag en kan uitgebreid worden met 'waarom wel/niet?', 'wat betekent dat voor jou?' en andere vervolgvragen.*

C7: Dat weet ik niet. Dan, als ik helemaal zou kunnen zijn, dan zou ik er toch kiezen om dood te zijn denk ik. Omdat er niet, er is geen ideaalbeeld wat ik heb, van wat een perfect leven zou zijn.

C10: Ja, het zou wel fijn zijn. Het is niet per se dat het hier zo gaat, maar het zou wel fijn zijn zulke vragen eens een keer te krijgen.

Discussie resultaten en reflectie

- Resultaten tonen inzicht in aanwezigheid, aard en verbondenheid van existentiële thema's (dood, identiteit, betekenisloosheid, isolatie, vrijheid)
- Het adresseren van existentiële thema's in de behandeling is een latente zorgbehoefte van de doelgroep
- Respondenten uitten positieve gevoelens met betrekking tot de mogelijkheid om te praten over existentiële levensvragen
- Behoefte naar zingeving = **een ander gesprek**

Blijven zoeken, het niet weten, openheid, uitleggen, 'een kronkelige weg'. Een gesprek van tijd, met moed, en zonder oordeel of antwoord kunnen luisteren

- Eerste formulering van 'dialogische levensvragen': meer onderzoek nodig naar mogelijke toepassing en voorwaarden

Nu

❖ Kritische reflectie op de eerste formulering van de dialogisch levensvragen doormiddel van **focusgroepen met zorgprofessionals en ervaringsdeskundigen** en verdiepend onderzoek naar ervaringen van zorgprofessionals met het gesprek over existentiële zingeving, GGZ inGeest, GGZ Rivierduinen.

Resultaten eerste focusgroep

Deelname aan tweede focusgroep

❖ Opzet **collaboratief onderzoek** met jongvolwassenen met EPA: hoe kan het gesprek over existentiële zingeving plaatsvinden tijdens herstel in groepsverband met zorgprofessionals en peers en wat is daarvoor nodig?

Samen concrete handvatten vormgeven voor toepassing in de ggz

Vragen?

M: Als we dit nu allemaal zo besproken hebben, is er nog iets dat je toe wilt voegen?

C6: … Nee, nou ja, het leven is belangrijk. Zoiets. … Maar voor de rest niets.

Marlous de Vries, geestelijk verzorger en PhD-kandidaat, marlous.devries@ggzingeest.nl